

פ ר ר ו פ ו ד ק ו ר ל ס ס ' 61 / ג

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ג', כ"ה באב, תשי"ד - 24.8.54, בשעה 11.15.

חברי הוועדה:

- ח. בוגר
- ס. מונט
- מ. גרם
- ז. בן-יעקב
- א. ברמן
- ק. כהנא
- א. כלפון
- ד. נצר
- י. ש. רוזנברג
- א. רוזנאל-נאור
- ש. כפרית

סוּזַמַּנִּים:

- ד"ר אבידור - מנהל כללי של משרד החינוך והתרבות
- מר שריד - סגן מנהל משרד החינוך והתרבות
- גב' סטנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך
- מר צבי יפה - באיכות הסתדרות הסטודנטים
- מר יוסמן ברדה - של האוניברסיטה העברית
- מר אפרים הלוי - בירושלים

נ ע ו ר ו :

- ש. גרידי
- י. סטילנטיקי
- ר. צברי
- ש. פרסיץ

סוּד-הַיָּסוּד:

- א. קבלת משלחת מטעם הסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית בירושלים, בקשר לתביעת ציבור הסטודנטים למי-העלאת שכר-הלימוד.
- ב. ההסתייגות של חבר-הכנסת וילנר לחוק הארכיונים.

=====

היו"ר ח. בוגר:

אני פותח את הישיבה. שאלת שכר-הלימוד בבתי-הספר הגבוהים הועמדה על סדר-יומה של הוועדה על-ידי הגב' פרסיץ, מולם היא חלתה בינתיים ולכן הדיון בענין זה נדחה. לפני שבוע החליטה הוועדה להזמין לישיבה זו את נציגי הסתדרות הסטודנטים כדי לשמוע את עמדתם בקשר להעלאת שכר-הלימוד במוסדות ההשכלה הגבוהה. ברצוני לקרוא בפני החברים את גילוי הדעת של הסתדרות הסטודנטים אל הציבור, ולאחר זאת נשמע את בתי-כוח עצמם. (קורא את גילוי הדעת אל הציבור).

מר צ. יפה:

מזמן כתיבת גילוי דעת זה חל שינוי טונים במצב השינוי הוא בכך שהשמועה על העלאת שכר-הלימוד הפכה לודאית ונאף קיבלה את אישורה הרשמי בדבריו של שר החינוך והתרבות. כתוצאה מזה, וכצעד הטובן ממליו, פרצה שביחת תשלומים בקרב הסטודנטים באוניברסיטה. הסטודנטים החליטו לא לשלם את שכר-הלימוד של 200 לירות, כי אין ביכולתם לשאת מעטסה כספית כזאת.

או.

מר ז. יפה:

אשתדל עתה בדברי לתת פירוט רב יותר מזה שנמסר
בגילוי הדעת, וכן אנטה להסביר ולבסס את טענותינו

נגד העלאת שכר-הלימוד.

בעיית שכר-הלימוד נוגעת ל-2800 סטודנטים

באוניברסיטה העברית, ולפי הידיעות הנמצאות בידינו, היא תקיף כנראה
גם את הטכניון.

ברצוני למסור כאן את חלוקת הסטודנטים באוניברסיטה

לפי הפקולטאות השונות, כי למספרים אלה ישנה משמעות מיוחדת: הפקולטה
למדעי הרוח ומדעי החברה - 1100 סטודנטים; הפקולטה למשפטים - 700 סטודנטים;
הפקולטה למדעי הטבע - 500 סטודנטים; כולל מתימטיקה; הפקולטה לרפואה -
390 סטודנטים; הפקולטה לחקלאות - 150 סטודנטים.

ועוד מספר אשר, לפי דעתי, מדבר בעד עצמו:

סטודנטים אשר מקום מגוריהם הקבוע הוא מחוץ לירושלים מהווים 75% מכלל
הלומדים באוניברסיטה. לסטודנטים אלה ישנו הוצאות מיוחדות לשיכון
מחוץ לבית, אוכל במסעדות וכו'. אנחנו טעריכים שההוצאות החדשיות המינימליות
של סטודנט שמינו בן-ירושלים מגיעות ל-100 - 96 לירות. הוצאות אלו
מתחלקות כדלקמן: שכר-דירה - 20 לירות; כלכלה (כולל ארוחת צהרים במנזה) -
35 לירות; נסיעות בינעירוניות ונסיעות בירושלים (בעיקר גזל סטודנטים
הגרים בשיכון הסטודנטים שהם בשכונות המרוחקות של העיר) - 7 וחצי לירות;
ספרי ליטור ומכשירי כתיבה - 12 לירות; שכר-הלימוד (לפי החישוב של 100
לירות לשנה) - 15 לירות; כביסה - 4 לירות; שונות - 7 לירות; בסך הכל
קרוב ל-100 לירות. מכאן זה מחושב לפי חדשי הלימוד הטמשיים - כאשר הסטודנטים
נמצאים בירושלים - והוא אינו כולל הוצאות לצרכים כגון לבוש, או בידור,
אלא זהו המינימום ההכרחי לכל סטודנט הבא מחוץ לירושלים כדי שיוכל ללמוד.

מתוך 2800 סטודנטים 1900 עובדים לשם מחייתם,

כלומר אינם נתמכים על-ידי הוריהם או קרוביהם. כאשר אני אומר "עובדים"
כוונתי לאלה שעובדים בפועל ולא להשקיעים לעבודה, אם כי לא תמיד היא
מאויה.

מתוך הנתונים שנתפרסמו על-ידי המזכירות המקדמית

של האוניברסיטה נתברר שמתוך 800 סטודנטים שהיו אשתדל בשנה הראשונה ללימודיהם
38% עזבו את האוניברסיטה. הנהלת האוניברסיטה נבהלה נוכח מספרים אלה של
עזיבה ופנתה לעוזבים בשאלונים, על-מנת לברר את הסיבות לפרישה מהלימודים.
חלק מהעוזבים לא ינו על השאלון, אולם 20% - 15% של העוזבים ציינו במפורש
כי הסיבה היחידה לפרישתם נעוצה באי-יכולתם הכלכלית לעמוד בעומס ההוצאות.
מצב כזה גוצר כאשר שכר-הלימוד היה רק 100 לירות לשנה וכאשר התקציב
החדשי של סטודנט שבא מחוץ לירושלים היה קטן מזה שמסרנו לעיל, מפני שמאשתדל
חלה עליה ביוקר-המחיה.

הערכתנו המינימלית ביותר היא שעם העלאת נוספת

בשכר-הלימוד לפחות 25% מהעוזבים את האוניברסיטה אחריל שנת הלימודים
הראשונה יפרשו בגלל טעמים כלכליים.

קיימת טכנה עוד יותר גדולה, שמשרד החינוך אולי

לא נתן את דעתו עליה, והיא שמספר גדול של סטודנטים בפוטנציה כלל לא
יגיעו לאוניברסיטה בגלל הקשיים הרבים העומדים בפני אלה הרוצים ללמוד.
בטלים אחרות, הדבר אומר: טלקציה מעמדית, בלתי-

צודקת, ברורה ופשוטה הן באוניברסיטה העברית והן בטכניון. פירוש הדבר

כי בשנים הבאות - ותהליך זה הולך ופחריף מדי שנה בשנה - יוכלו ללמוד
במוסדות להשכלה גבוהה רק צעירים בני הורים בעלי-יכולת, אשר הוריהם

יכולים לתמוך בהם משך כל תקופת לימודיהם. זאת אומרת שבני המעמד הבינוני,
בנים להורים העובדים כשכירים, כלל לא יוכלו להגיע למוסדות להשכלה גבוהה.

תהליך זה נסתמן השנה והוא יחריף יותר ויותר. לדעתנו זהו תהליך מסוכן
מאד. היה אולי מקום ליצור במכוון מצב כזה, אם היו אוטורים שישנו במדינה

עודף של בעלי השכלה יבוהה ואין אורך לפתח בתל-ספר גבוהים. אבל במידה
שאנו מכירים את המצב - ואני חושב שחברי הוועדה יסכימו איתנו - יתרונם של

בני-הארץ על פני שכניהם הוא יתרון-הרוח ולא דווקא יתרון שבכוח, וזה אומר
המשכת עידודם ופיתוחם לל המוסדות להשכלה גבוהה ולא הגבלת מספר

הסטודנטים לבעלי יכולת בלבד.

ההעלאת שנתבעת עתה מהסטודנטים תהווה רק

חלק פעוט מאד בתקציב האוניברסיטה, המגיע השנה - עד כמה שידוע לנו -

ל-5 וחצי מיליון לירות בקירוב, וזה מלבד תקציב הפיתוח לבנין הקריה החדשה.
על-ידי העלאת שכר-הלימוד מקווים להשיג 200,000 לירות, היינו סך הכל 3%

מתקציב השנתי של האוניברסיטה. כסף זה לא יפתור את בעיותיה הכספיות של

ט"ו ז' תש"ה:

האוניברסיטה, כי היא מתלבטת בקשייה כספיים גדולים מאוד, אבל לעומת זה מעטיסה ההעלמה על ציבור הסטודנטים עול שלא יוכל לעמוד בה.

באחד, 70% מהסטודנטים באוניברסיטה עובדים או לפחות צריכים לעבוד לפען מחייתם והם בשום אופן לא יוכלו לעמוד בהעלמה החדשה בשכר-הלימוד. אינני מדבר כרגע על אותם 30% שלסטודנטים, בניס להורים עשירים או מטידים לפחות, אשר יוכלו לשלם שכר-לימוד בסך של 200 לירות לשנה. מה עושים אותם 70% מהסטודנטים כדי להשיג 100 לירות לחודש לפען אפוא לעצמם קיום מינימלי? - לסטודנטים יש 3 חדשי חופש בשנה. מזה רוב הסטודנטים מקדישים במסוצ חודש אחד לשירות במילואים - חלק גדול של הסטודנטים הם קצינים - ואלה מביניהם אשר עובדים עבודה חלקית בלבד אינם מקבלים תשלום עבור שירות במילואים, בניגוד לתורה שניתנת בדרך כלל לחיילים בעתודות. לפחות חודש או חדשים בשנה חייב כל סטודנט להקדיש להכנות לבחינות, באם הוא רוצה לשטור על רמת לימודים מינימלית. בדקנו וראינו כי רמת הלימודים באוניברסיטה היא פונקציה של הזמן אשר מקדישים ללימודים. נוכחנו לדעת שכטודנטים רבים אשר הוכיחו עצמם כמוכשרים, מהם פקידים שמשלה גבוהים, השיגו רמת לימודים בטובה מזו של הרבה סטודנטים צעירים ומוכשרים פחות אשר כל יתרונם בזה שאוריהם יכולים תמוך בהם והם אינם צריכים לעבוד.

שיחור עם זאת קיים גבול ליכולתו הפיסית של סטודנט לעבוד
מספר שעות מסויים כדי / יוכל להשיג את רמת הלימודים המינימלית. במידה שסטודנט עובד גבול זה הוא מפסיק ללמוד. כדי שסטודנט יוכל לעמוד בהוצאה של 100 לירות לחודש הוא צריך לעבוד בחדשי הלימודים במסוצ 6 שעות ליום, וזה כאשר יש לו "פנאי" ואינו סוכרח להתכוון לבחינות. עם העלאת שכר-הלימוד ל-200 לירות לשנה מסופקני אם אפילו על-ידי עבודה של 8 שעות ליום יוכל הסטודנט להשיג את הכסף הדרוש לו לקיומו המינימלי. בכל אנפן מאושרים הסטודנטים אשר מצאו עבודה ועובדים מספר שעות רב ביום, אף כי מאסף זה מסכן את בריאותם. אולם ישנם סטודנטים, בעיקר עולים חדשים שאינם מעוררים בחיי הארץ, אשר זקוקים לעבודה ואינם יכולים להשיגה.

זהו בערך הרקע לטענותינו שגין להעלות את שכר-הלימוד, ובטיכום, העלאת שכר-הלימוד מצביעה על תהליך מטוכן של הפיכת האוניבר יטה למעוז של בני עשירים וצמצום אפשרות לימודים לבני המעמד הבינוני. כן מסתמן תהליך עזיבה בין אלה אשר התחילו כבר ללמוד. על כן אין להתפלא שלסטודנטים לא היתה ברירה אחרת אלא להכריז על כך שהתוספת החדשה, שכר-הלימוד לא תשולם, היינו להכריז על שביתת תשלומים. בני מודה כאן שאיטו עלינו בסגירת האוניברסיטה וגם בטכניון דובר על השבתת הלימודים עם הסטודנטים לא ישלטו את שכר-הלימוד החדש. אנחנו שומלים לפי נחוץ מצב כזה. האם בגלל 200,000 לירות שאפשר לגייסם מסקורות אחרים צריכים להביא את ציבור הסטודנטים לידי הכרזה על שביתת תשלומים ואת האוניברסיטה לידי השבתת הלימודים? - אנחנו מצדנו איננו מעונינים בכך. אם הכרזנו על שביתת תשלומים, הרי זה רק מפני שלא עמדה בפנינו ברירה אחרת. בזמן הקרוב ביותר נודיע לציבור הסטודנטים כי יבואו ללמוד, בתאריך שנקבע מראש לפתיחת הלימודים. בזה הננו מביעים את רצוננו להמשיך בלימודים. ושוב הנני מדגיש שנוכח ההעלמה של שכר-הלימוד לא היתה לנו ברירה לבהוג אחרת מטה שנהגנו. אולם מנו מביעים אלטרנטיבות אחרות לפתרון הבעיה כולה, ועוד מדבר על כך.

היו אשר ניסו להציגנו בתור אינטרסנטים בכל ענין שכר-הלימוד. בני רוצה לציין שאלה היושבים כאן ומדברים בשם ציבור הסטודנטים הם אנשים אשר עובדים כבר בפני סיום לימודיהם. לכן אינני חושב שטבועה בנו מידת האינטרסנטיות, אלא במידה שאנו מדברים בשם כל ציבור הסטודנטים, שרבים מהם הם חברינו.

אשר לוועדה שקבעה את שכר-הלימוד החדש, התרענו בזמנו על אי-אוביקטיביות בדיוני ועדה זו. גם כתבנו על כך אשר החינוך עוד בטרם הוועדה הגישה את מסקנותיה. בוועדה זו ישנו בתור נציגים באי-כוח המוסדות להשכלה גבוהה, אף-על-פי שמוסדות אלה הם צד בטכסוף. לעומת זאת,

טו ז. יפה:

את נציגי הסטודנטים לא הזמינו בתור חברים לוועדה, אלא כעדים בלבד, אם כי נוכחות באי-כוח ציבור הסטודנטים בוועדה היתה בוודאי תורמת הרבה לעצם הדיונים. אמנם הוזמנו להעיד בפני הוועדה, אבל נציגי הסטודנטים להשכלה גבוהה השתתפו בה בטעם של שופטים.

לאחר שנמסרו השמועות הראשונות על הכוונה להעלות את שכר-הלימוד ראינו בקרב הפרופיסורים - החל מנשיא האוניברסיטה, סגנו ומרבית הפרופיסורים שיש להם הבנה ויד בעניני החינוך - התנגדות נמרצת ביותר להעלאת. אולם הפרופיסורים טענו כי הם מסתייכים לסגל המקדמי של הסטוד ועל כן אין להם השפעה על ניהול הענינים האדמיניסטרטיביים. הם אמרו כי משתתפים בהערכתנו על הסצב הסוכן הצפוי לסדינה עם התפתחות התהליך של הפיכת האוניברסיטה לבני עשירים בלבד. אמנם לא הביעו את דעתם זו בפומבי, אבל היא הוטמעה על-ידם בהזדמנויות שונות ואנו אחראים לכל אשר סטרנו כאן. סגן נשיא האוניברסיטה אמר בסימפוזיון שנערך ביום הסטודנט השנה, כי אין כל הצדקה להעלאת שכר-הלימוד וכיסוי הגרעון בתקציב האוניברסיטה ממיסוי הסטודנטים.

שלוש טענות הוטחו נגדנו על-ידי שר החינוך ועל-ידי משרד החינוך.

טענו כנגדנו כי שכר-הלימוד בבתי-הספר התיכוניים גבוה בהרבה משכר-הלימוד המשתלם באוניברסיטה, אולם כנגד טענה זו יש לומר כי ישנם בתי-ספר תיכוניים עירוניים שבהם תלמידים מוכשרים יכולים ללמוד מבלי לשלם את שכר-הלימוד הגבוה. כן נידונה עכשיו הצעת חוק בקשר לבתי-הספר התיכוניים ולאור נטייה זו איננו רואים כל סיבה להרע את הסצב בטוסדות להשכלה גבוהה.

ברור כי תשלום שכר-הלימוד באוניברסיטה נופל ברובו הגדול, ב-75%, על שכם הסטודנטים עצמם ולא על שכם הוריהם. אם, למשל, ישנם במשפחה סטודנטים ילדים בגיל בית-ספר תיכון וילדים בגיל האוניברסיטה ואם אבי המשפחה הוא עובד שכיר שאין עומדים לרשותו אמצעים כספיים רבים, הרי הוא יתאמץ כדי לשלוח את בנו האעיר לבית-הספר התיכון ולבנו הגדול יאמר שאם ברצונו ללמוד באוניברסיטה עליו לעבוד ולהרוויח כדי סחיתו וכדי תשלום שכר-הלימוד. זהו דבר טבעי, אבל מסיבה זו אינני חושב שצדקה שהיא פקיד בממשלה, החי על משכורתו, יוכל להרשות לעצמו לשלוח את בנו לאוניברסיטה ולקיים אותו טשך תקופת לימודיו. אמנם אנו יודעים כי גם בשטח החינוך התיכון לא הכל מצא את פתרונו, אבל אין זו סיבה להרעת מצבם של הסטודנטים.

נטענה נגדנו טענה שניה, כי שכר-הלימוד באוניברסיטאות בחוץ-לארץ גבוה בהרבה משכר-הלימוד הנהוג באוניברסיטה העברית. טענה זו נכונה בחלקה, כאשר מדברים על האוניברסיטאות המפורסמות ביותר, כמו הרווארד, אוכספורד, קאמברידג' וס.י.ט. אולם מביא טענה זו שכחו לציין כי לעומת האוניברסיטאות הנ"ל קיימות בכל ארץ באורה - אינני מדבר כהע על הארצות של הדמוקרטיות העממיות - אוניברסיטאות חיינם הנחמכות על-ידי ערים וגורמים ציבוריים שונים. דעתנו היא שבכלל מסוכן מדי לערוך השוואות בין האוניברסיטה שלנו לבין אוניברסיטאות בחוץ-לארץ. כמו כן, טענו נגדנו כי האוניברסיטה מוציאה על כל סטודנט מדי שנה במינה 1700 לירות. התפלאנו מאד שמשרד החינוך ושר החינוך לא חלקו על זה. דבר זה אומר שקיים באוניברסיטה ערוב על שני מושגים - של תקציב שוטף ותקציב הפיתוח. הסכום הזה של 1700 לירות נתקבל לאחר שחלקים את התקציב השוטף פלוס תקציב הפיתוח במספר הסטודנטים הלומדים באוניברסיטה. דבר זה אינו נכון, כי האוניברסיטה רואה השקעות זמן ארוך כגון בניית טעבדות או מחקרים בתור הוצאות על סטודנטים.

ישנן כמה וכמה הצעות לפתרון בעיית שכר-הלימוד. אני רוצה להדגיש כי אין אנו מתכוונים להגן על אוניברסיטת של אלה אשר יכולים לשאת בתשלום של 200 לירות לשנה. מרובא, תימצא דרך אשר תאפשר לגבות שכר-לימוד טאלה היכולים לשאת בכך ולשחרר את אותם הסטודנטים שאין ידם מסוגת לשלם, היינו קביעת שכר-לימוד מודרג.

או.

סר ז. יפה: ביטויים האחרונים פנו אלינו מחוגים שונים בהצעות ליישוב הבעיה והסתדרות הסטודנטים סבורה שהצעות אלו יכולות לשמש בסיס לדיונים.

הוצעה לנו הצעה, שהיא למעשה וריאציה של שכר-לימוד סדרג. מחוגים הקרובים לשוחרי האוניברסיטה נרמז לנו שאם הסתדרות הסטודנטים תסכים לשכר-לימוד של 150 לירות לשנה, יכוסה ההפרש של 50 לירות הנוותרים על-ידי קרן תמורה טיוחדת של שוחרי האוניברסיטה אשר יגבו את הכסף מהורי סטודנטים בעלי-יכולת. הסתדרות הסטודנטים תומכת בהצעה, בשינוי קטן. ההסתדרות טוענת שאם ישנה דרך לכסות את 50 לירות החסרים כדי להטלים את הסכום של 200 לירות לשנה לסטודנט, אפשר באותה המידה למצוא דרך לכיסוי 100 לירות ולא להעלות את שכר-לימוד מעל ל-100 לירות. הצעה זו מבחינת ההגיון והצדק הסוציאלי נראית לנו כפתרון לעתיד, אשר יביא לידי הפרדה בין סטודנטים בעלי-יכולת לבין סטודנטים חסרי אמצעים.

ישנה דרך נוספת למציאת פתרון. ברוב ארצות העולם הרשויות המקומיות תומכות ביוצאי אותם המקומות הלוטדים באוניברסיטאות בערים אחרות. לפי הצעה זו עיריית תל-אביב תקציב לאוניברסיטה סכום כסף סטויים, בתור תמיכה בבני תל-אביב, בנייהם של מסלמי מסיים לעירייה, אשר לוטדים באוניברסיטה. הוא הדין לגבי עיריות ורשויות מקומיות אחרות. אמנם איבנו מתעלמים ממצבן הכספי החמור של הרשויות המקומיות, אבל אנו יוצאים מתוך ההנחה, שכשם שרשות מקומית מקציבה סכום סטויים מתקציבה לחינוך התיכון בטחון שיפוטת, כך היא תקציב גם הקצבה פעוטה לתמיכה בסטודנט החינוך הגבוה.

סילוב כל ההצעות הללו עשוי לתת את הפתרון לבעיית שכר-הלימוד.

אנו מקווים שועדת החינוך והתרבות לא תתפס להלך מחשבה הנפוץ באוניברסיטה ואפילו במשרד החינוך, כי על-ידי לחץ ישברו את שביתת התלומדים של הסטודנטים. אמנם אנו אוטו שהסטודנטים יחזיקו מעמד, אבל לא צריך להעמיד את ציבור הסטודנטים בטבחן מעין זה וכן אין להעמיד בטבחן את הטוענים בגדונו, כדי לראות אם הם יכולים לשבור אותנו. אנחנו מבקשים כי הוועדה, על אף ההחלטה להעלות את שכר-הלימוד עד 200 לירות, תמצא דרך לפתרון הגעיה כולה באמצעות אחת האפשרויות שהצבעו עליהן.

ד. אונג: ברצוני לדעת עד כמה מתן סטיפנדיות עוזר או עלול לעזור בפתרון שאלת שכר-הלימוד.

האם ישנו הבדל באחוז סטודנטים עובדים בין פקולטה אחת לשניה, ואם כן - מה הן הסיבות להבדלים אלה?

האם נציגי הסתדרות הסטודנטים רואים כאפשרית הצעה שסטודנטים מעוטי-יכולת יקבלו על עצמם התחייבויות לפרוע חלק מסכר-הלימוד המגיע להם לאחר שסיימו את לימודיהם?

א. כלפון: האם ידוע לנציגי הסתדרות הסטודנטים מהו אחוז הסטודנטים שהוריהם יכולים לשאת בתשלום שכר-לימוד העולה על 200 לירות לשנה?

ש. כפרית: אני חושבת שתלמידי הטכניון מסלמים כבר עתה שכר-לימוד של 200 לירות, כי הסכום שהוקצב בשנה זו לסטיפנדיות ניתן מתוך הנחה ששכר-הלימוד הוא 200 לירות.

האם לא היה בהסתדרות הסטודנטים דיון על הצעת שכר-לימוד סדרג?

א. ברמן: האם נכון הוא שבין הסטודנטים נמצאים לפחות 600 - 700 מחוטרי-עבודה? הנכון הוא כי ההחלטה של טוענת הסתדרות הסטודנטים בדבר הכרזה על שביתת תלומדים בתקבלה פה-אחד, ללא הבדל מפלגתי?

או.

ו. בן-יעקב:

שמעתי שקיימות באוניברסיטה הנחות בסכר-הלימוד. מהי הפרוצדורה לקבלת הנחה, במה הנחה זו מתבטאת, מי זכאי לקבל אותה ומהו למעשה אחרז הטודנטים שנהנים ממנה?

ד"ר אבידור:

נציגי ציבור הטודנטים הביאו בפנינו כאן עובדות, הסקפות ומסקנות. אשר להסקפות ולמסקנות- הן ענין לדיון. אולם ביחס למסירת עובדות הנני חייב להעיר הערה מסויימת. כאשר נציגי ציבור הטודנטים פונים לציבור ומה גם לסוטר הטליון המחוקק של המדינה כדאי שיבדקו תחילה את נכונות העובדות שבוצעו לסוטר.

נאטר כאן על-ידי בא-כוח הסתדרות הטודנטים כי תקציב האוניברסיטה לשנת הבאה מגיע ל-5 וחצי מיליון לירות. אפשר היה לפנות למזכירות האוניברסיטה ולבקש ממנה אינפורמציה על-כך לפני שבאים לכנסת ונוטרים מספרים.

מסדי העזיבה, למשל, כפי שנמסרו כאן על-ידי באי-כוח ציבור הטודנטים שונים מאלה שנמסרו לי מזכירות האוניברסיטה, ועל כן כדאי היה לבדוק תחילה נתונים אלה.

כן נאטר כאן שניטיא האוניברסיטה וסגנו מתנגדים להעלאת שכר-הלימוד. אני מבין מדברים אלה נמסרו בשיחות פרטיות ולא באופן דטטי, ואין לסוטר ברבים כל דבר שנאטר בשיחה פרטית. ואין גם להסתמך על כך.

מהו מקור האינפורמציה של הסתדרות הטודנטים בקטר לכל הנתונים שנמסרו כאן?

באי-כוח הטודנטים אמרו כי 30% מהסטודנטים כיום יכולים לשלם את שכר-הלימוד בגובה של 200 לירות. מדוע אם כן נציגי הסתדרות הטודנטים נבואם לטעון בגד העלאת שכר-הלימוד אינם טוברים בשם 70% מכלל הטודנטים בלבד, אלא מדברים על ציבור הטודנטים כולו?

ט. ארם:

האם מטעם האוניברסיטה ומטעם משרד החינוך קיימת דאגה למציאת עבודה לסטודנטים? האם לסטודנטים ישנה זכות עדיפות לעבודה?

בלשכת העבודה הכללית?

מהו מספר הטודנטים המועסקים במוסדות

סקטורים לאוניברסיטה?

מדוע הסתדרות הטודנטים לא פנתה לוועדת

החינוך בטרם נתקבלה ההחלטה על העלאת שכר-הלימוד?

האם לדעת נציגי הסתדרות הטודנטים אין

חשש שהעלאת שכר-הלימוד עלולה לעצב טיפוס חדש של סטודנט בישראל, טיפוס של "נועז הזהב"?

מהו מצב הסיכון לסטודנטים?

מהו שכר-הדירה הממוצע לסטודנטים משלמים

וכמה סטודנטים גרים בחדר אחד?

י. ש. רוזנברג:

האם הסתדרות הטודנטים לקחה בחשבון שלא רק הורי סטודנטים יכולים לשלם שכר-לימוד גבוה,

אלא ישנם גם סטודנטים אשר עובדים ויש להם היכולת לשאת בשכר-לימוד גבוה?

האם הסתדרות הטודנטים מבדילה בין אלה

הלוטדים מקצועות משתלמים כמו משפטים, למשל, לבין אלה הלוטדים מקצועות כמו מדעי-הרוח או מדעי-הטבע? האם גם אלה הלוטדים מקצועות משתלמים אינם צריכים, לפי דעתכם, לקחת על עצמם אחריות יותר גדולה בתשלום שכר-הלימוד?

היו"ר ה. בוגר:

ברצוני לשאול מדוע הסתדרות הטודנטים לא פנתה כלל לוועדת החינוך והתרבות בענין העלאת

שכר-הלימוד.

10.

היו"ר ח. בוגר: לפני שנעבור לסמיעת תשובותיהם של באי-כוח ציבור הסטודנטים עלינו להחליט אם יש לקיים סדר את הביקור בחוות גדנ"ע בחולדה, כפי שדובר לפני שבוע.

ה ח ל ט ה

הוחלט לא לקיים את הביקור בגלל המועד הבלתי מתאים.

סר י. ברדה: הסטיפנדיות המוענקות עתה מטעם האוניברסיטה הן קטנות ביותר. סטיפנדיות מחיה אינן קיימות כלל. האוניברסיטה מעניקה מדי שנה כ-15 - 10 פרטים, אשר הגבוה בהם הוא בסך של 400 לירות. מטעם זה מסתבר שאפילו אם סטודנט מקבל פטור מתשלום שכר-הלימוד הוא בכל זאת חייב עוד לדאוג להוצאות מחייתו.

סר א. הלוי: נשאלה כאן שאלה בקשר לאחוז הסטודנטים העובדים בכל הפקולטאות. ברור, כי הקשיים הגדולים ביותר העומדים בפני סטודנט שרוצה לעבוד הם הטבע, הפקולטה לחקלאות והפקולטה לרפואה, שבהן אפשרויות העבודה הן אפסיות כמעט. ברפואה, למשל, חייבים הסטודנטים לבקר בכל ההרצאות ולא נותר להם פנאי לעבודה. בפקולטה למדעי הרוח ובפקולטה למשפטים המצב הוא יותר טוב, אם כי גם שם, אם סטודנט רוצה להתרכז בלימודיו כפי שזה צריך להיות, אפשרויות העבודה הן מצומצמות. אשר לפקולטה למדעי הטבע מצאנו, כי נוצר שם מעגל קסמים מיוחד. סטודנטים אשר נאלצו לעבוד השיגו רמת ציונים נמוכה שלא זיכתה אותם בהנחה בשכר-הלימוד. כתוצאה מזה הם נאלצו לעבוד עוד יותר כדי להרוויח כסף לתשלום השכר המלא ושוב לא יכלו/את רמת הציונים הדרושה לשם קבלת הנחה.

סר י. ברדה: אשר להתחייבויות הסטודנטים לשלם את שכר-הלימוד בתום לימודיהם, לא ברור לנו כיצד הצעה מעין זו תוכל להתבצע. הסיבה היא כי נוסף להנחות בשכר-הלימוד יצטרכו הסטודנטים לקבל גם עזרה כספית ממשית לפחות בחדשים שלפני הבחינות, כי בתקופה זו אין כל אפשרות לעבוד. אמנם ליד הסתדרות הסטודנטים קיימת קופה לעזרה הדדית, אבל קופה זו מתרוקנת לחלוטין לקראת סוף שנת הלימודים, כי סכומי כסף העומדים לרשותה אינם גדולים. ההסתדרות גובה מכל סטודנט רק 8 לירות לשנה וכזה היא צריכה לספק לו את כל השירותים, מלבד הסנגנון. אם ניקח בחשבון שכל סטודנט טיפס תקופת לימודיו יצטרך להתחייב לתשלום 600 לירות לערך עבור שכר-הלימוד וכן הוא יזדקק לכסף כדי מחייתו בחדשים שלפני הבחינות, אפשר לומר בסיכום שהוא יצטרך להתחייב כי בתום לימודיו יחזיר לאוניברסיטה כ-1000 לירות. זהו סכום רציני למדי וטיפס אם סטודנט שסיים את לימודיו יוכל להחזיר את כל הסכום הזה בבת אחת. אולם באופן כללי אנחנו מחייבים הצעה מעין זו, אך לא נוכל להכנס לפרטים, אשר מצריכים חקירת תנאי ההתחייבות וכו'.

סר י. יפה: שאלו כאן מדוע לא פנינו לוועדת החינוך בטרם נתקבלה ההחלטה על העלאת שכר-הלימוד. עלי לומר, כי לא עשינו זאת מתוך אמונה ותקווה שההחלטה בדבר ההעלאה לא תיפול ועל כן לא נצטרך להעסיק את הוועדה בענין זה. אמנם שמענו שמועות על תזוונה להעלות את שכר-הלימוד, אבל לא היתה בידינו אינפורמציה מספקת לאיסור השמועות. ברצוני לומר לד"ר אבידור, כי לדעתי ברוב המספרים שמסרנו כאן דייקנו. אמרתי כי תקציב האוניברסיטה הוא בקירוב 5 וחצי מיליון לירות ולא 5 וחצי מיליון בדיוק. לא ביקשנו אינפורמציה על כך מהאוניברסיטה, מפני שיטענו שם אנשים אשר אינם מעוניינים לסטוד לנו נתונים היכולים אחר-כך לשמש טענות נגדם. לכן בקבלת אינפורמציה אנו נעזרים בסטודנטים העובדים במקומות שונים. אשר למספרים אחרים שמסרת, אני מקבל אחריות לנכונותם, כולל נתונים על מספר העוזבים.

ועדת החינוך והתרבות,
24.8.54

10.

פר. א. הלוי:

הבעיה האלכוהולית היתה כי לא ידענו מי למעשה
אחראי לקביעת שכר-הלימוד. האוניברסיטה
הודיעה לנו בזמנה שהיא מחכה לדברי שר החינוך והתרבות בענין זה.
ידענו שוועדה מיוחדת מטפלת בבעיית שכר-הלימוד, והענין הועבר מאחרי-כך
לשר החינוך והתרבות. יום אחד התפרסמה הודעה כי שר החינוך ספך את
ידיו על המלצת הוועדה מיוחדת אשר המליצה על שכר-לימוד בגובה של
200 לירות. האוניברסיטה מצדה טענה שהמלצת שר החינוך היא דין בשבילה,
ומכיוון שהשר המליץ על 200 לירות, היא תגבה סכום זה. לפני שבוע
אמר לנו מנהל לשכת שר החינוך, כי דברי השר הם בבחינת המלצה בלבד, אך
האוניברסיטה טענה שתקציבה מוגש לממשלה והיא הקובעת את אופן כיסויו.
על כן לא ידענו מי בעצם קובע את שכר-הלימוד ולא פנינו מסיבה זו
לוועדת החינוך והתרבות.

פר. ג. יפה:

ד"ר אבידור שאל מדוע אנו מדברים בשם
כל ציבור הסטודנטים, בעוד שרק 70%
מהסטודנטים אינם יכולים לשלם את שכר-הלימוד החדש. בדיוני לוטר, כי
גם ד"ר אבידור, כאשר הוא מדבר כאיש משרד החינוך, מדבר בשם המשרד כולו
ולא בשם חלק מסו. אי אפשר לדבר רק בשם חלק של הסתדרות הסטודנטים,
כי היא אינה מתחלקת לאלה היכולים לשלם ולא להם שאין ידם משגת זאת.

אשר לתלמידי הטכניון, קיבלנו היום מכתב
ממגודת הסטודנטים של מוסד זה, בו הם מודיעים לנו, כי הסטודנטים של
הטכניון אינם מסכימים לשלם שכר-לימוד של 200 לירות לשנה.

באוניברסיטה קיימת קרן הלוואות וקרן
מטיפנדיות. טענו נגד הסטודנטים שלא ניצלו בטווח את כל הכספים שעמדו
לרשות קרנות אלו. אני רוצה לומר, כי העודפים שבשארן בשתי הקרנות
אינם גדולים, הולם ישנן סיבות לכך שהכספים האלה לא הולקו. ראשית,
בהסכמת הסתדרות הסטודנטים, אשר נציגיה יושבים בוועדה הפריטטית המטפלת
בחלוקת הלוואות ומטיפנדיות, אומצמו הסכומים שניתנו למגישי הבקשות.
שנית, ההנחות בשכר-הלימוד והמטיפנדיות הן כה זעומות והדרישות אשר
מעמידים בפני מועמדים לקבלת כספים מקרנות אלו הן כה גדולות - נדרשת
רמת לימודים גבוהה מאד - עד כי אין התלמידים הנזקקים יכולים לעמוד
בתביעות אלו. רוב מגישי בקשות למטיפנדיות או להנחות עובדים במסך השנה,
ומסיבה זו אינם יכולים להגיע לרמת הלימודים הנדרשת ממועמדים למטיפנדיות
או להקלות בשכר-לימוד.

נוסף לשני סוגי התמיכות, ישנה עוד פרטי
כביסה לאוניברסיטה. מולם פרטים אלה אינם עומדים בשום יחס למאמצים
הנדרשים מסטודנט על-מנת שיוכל לזכות בפרס. הפרס הגדול ביותר מגיע
ל-400 לירות ומזה מנכים עוד 120 לירות שכר-לימוד, היינו הסטודנט מקבל
למעשה רק 280 לירות. כדי לזכות בכסף זה חייב הסטודנט להקדיש לפחות
3 חודשים להכנות כדי לעמוד בבחינות לקבלת פרטים. סטודנטים רבים עשו
את החשבון שבמקום ללמוד לימוד אינטנסיבי במשך 3 חודשים כדי לזכות
ב-280 לירות, מוטב להם לנצל 3 חודשים אלה לעבודה ולחרויח יותר כסף.

פר. א. הלוי:

למעשה לא קבעה הסתדרות הסטודנטים כל
עמדה בקשר להצעה של שכר-לימוד מודרג.
אנו יודעים שאלה אשר הציגו אותה רצו הצעה זו כעיקרון, מולם דרך
הביצוע היא חשובה ביותר לגבי עיקרון זה. אפשר למשל לקבוע שכל סטודנט
ישלם תחילה 100 לירות שכר-לימוד, ורק אלה אשר יוכיחו להם כי יש
בהפשרותם לשלם למעלה מהסכום הזה - ישלמו יותר. לעומת זאת אפשר לומר
שכל סטודנט חייב לשלם תחילה את שכר-הלימוד האלכוהול של 200 לירות ורק לאחר
שתערוך בדיקה יוחזר חלק מהכסף לסטודנטים מעוטי-יכולת. אני חושב, כי
ההצעה של הנהגת שכר-לימוד מודרג מסתלבת בסופו של דבר עם הצעת שוחרי
האוניברסיטה. מולם יש לדעת כי ביצוע גביית שכר-לימוד מודרג הוא מסובך
מאד, מאריך מנגנון רעול רב, ואף יתכן כי שכרו יאז בהפסדו.
אנחנו לא פנינו לשוחרי האוניברסיטה בקשר להצעתם, מולם ידוע לנו כי
הצעה מסוג זה הועלתה לפני שנים מספר ולא נתקבלה על-ידי הנהלת
האוניברסיטה.

או.

מר ז. יפה:

אנחנו נפנה עתה לשוחררי האוניברסיטה כדי לברר את הצעתם.

היו"ר ח. בוגר:

הייתי מבקש למסור לנו את השונית שוחררי האוניברסיטה על פנייתכם זו.

מר ז. יפה:

אם מישהו יציע לנו הצעה ברורה בקשר לשכר-לימוד מדרג, הצעה התואמת את הצעותינו היסודיות, יש סיכויים כי הצעה כזאת תתקבל על-ידינו.

מר י. ברדה:

ליד הסתדרות הסטודנטים קיימת לשכת עבודה אשר עומדת בקשרים מיוחדים עם משרד העבודה. הלשכה הסטודנטים רשומים כדי חודש כ-600 סטודנטים דורשי-עבודה, מחציתם דורשי-עבודה כרוניים. ישנו הסכם עם הלשכה העבודה הכללית בירושלים, כי עבודות חלקיות תמסרנה גם לסטודנטים, אבל אנו יודעים שאסכם זה קשה לביצוע. מפני שחוסר-העבודה בירושלים הוא רב, בעיקר בסטודנטים הפקידותיים שסטודנטים רבים היו יכולים לעבוד בו. כמו כן, גם הלשכה העבודה הכללית ישנם מחוסרי-עבודה רבים המסכימים לקבל עבודה חלקית, ובלבד שתהיה זו עבודה כלשהי. הסטודנטים מועסקים על-ידי האוניברסיטה בעבודות-דחק, עד עכשיו בעיקר בסידור השיכון במחנה אלנבי. נוסף לכך יעבדו כ-15 סטודנטים במסך חודש זה בקריית האוניברסיטה. החודש מספר מחוסרי-העבודה הרשומים בלשכת העבודה של הסתדרות הסטודנטים קטן יותר, מפני שרוב הסטודנטים במצבים מחוץ לירושלים. ישנם מקומות עבודה בהם אינם מעוניינים להעסיק סטודנטים, מפני שלדעתם הסטודנטים עסוקים לפני הבחינות בלימודיהם וכך הם הולכים מדי שנה בשנה למילואים.

בכונן שהתחלטה בקשר להעלאת שכר-הלימוד בתקבלה פה-אחד במועצת הסתדרות הסטודנטים. כולם היו גרעה שלסטודנטים היה קשה לסלם גם את שכר-הלימוד של 120 לירות וההעלמה החדשה תגדיל במופן כה ניכר את העול המוטל על ציבור הסטודנטים, עד כדי צורך לעמוד בפני נגד תופעה זו.

אשר לשינוי בטיפוס הנוער הגבוה ללימוד לאוניברסיטה, גם כיום ישנם כבר באוניברסיטה סטודנטים מבין "נוער-הזהב", אך מספרם לאוסרנו אינו גדול ביותר - כ-5% - 3%. הם מבליים את זמנם בעיקר במת-י-הקפה של ירושלים. אך יתכן שעם שינוי תנאי הלימוד באוניברסיטה יעלה אחוז הסטודנטים סטודנטים, בעוד שמספר של אלה המתכוונים באמת לדברי תורה ילך ויקטן.

מר ז. יפה:

אנחנו מעריכים שמתוך 30% של סטודנטים אשר אינם עובדים ואף אינם זקוקים לעבודה 25% לפחות הם באמת בניים להורים עשירים אשר יכולים לשלם שכר-לימוד של 200 לירות. גם בין סטודנטים עובדים ישנם מעטים אשר יכולים לאגד 200 לירות, אך מספרם באמת זעום, כי כל סטודנט מסתדל בדרך כלל לעבוד עבודה חלקית בלבד.

מר ח. ההלוי:

בדמה לי שהאבחנה בין מקצוע מסתלם ובלתי מסתלם אינה נכונה. קיימת למשל דעה שעורכי דין בארץ מרוויחים כסף רב. מולם למעשה ישנם עורכי-דין אשר אינם מרוויחים ולא כלום. סטודנט לרפואה, למשל, חייב ללמוד 7 שנים, ומכיוון שרבים מבין הסטודנטים לרפואה מסתייכים לעבודה מקדמאית הם חייבים לאחד סיום לימודיהם לשרת שנתיים בצבא. כן בתקבלה עכשיו החלטה לחייב את הרופאים הצעירים בשירות במעבדות. כל אלה בוודאי לא ירוויחו הרבה כסף בשנים הראשונות לעבודתם במקצוע. כן ישנם מקצועות אשר בשנה מסוימת הם מקצועות מסתלמים, כי מספר יודעי מקצוע זה הוא קטן ולעומת זאת, לאחר שנים מספר, מכיוון שרבים מתחילים ללמוד מקצוע זה, הוא הופך לבלתי-מסתלם.

ישנה דעה שאם סטודנט השיג עבודה לחודשים מספר ארי כל דאגותיו נפתרו. הוא, למשל, בתקבלו מספר סטודנטים לעבודה בקיבוצים והם יקבלו עבור 24 ימי עבודה שכר של 72 לירות בתוספת כלכלה. גם הם יעבדו 3 חודשים ירוויחו בדייק כדי תשלום שכר-הלימוד ולא יסארו להם כסף למחיימת במשך השנה.

סר צ. יפה:
 אמר לגעיית הסיכון, כיום במצבים באוניברסיטה
 2000 סטודנטים מאינם בני ירושלים.
 אולם מספר הקומות בכל הסיכונים לסטודנטים, יחד עם מחנה אלנבי שהוכשר
 השנה, מגיע ל-450. שכר-הדירה בסיכון הוא 6 לירות לחודש, אך לזה יש
 להוסיף עוד כ-7 - 6 לירות דמי נסיעות לחודש, והסטודנטים הגרים בסיכונים
 מוכרחים לבטוע מפני שהסיכונים מרוחקים ממרכז העיר ומגניבי האוניברסיטה.
 סטודנטים אשר אינם גרים בסיכונים משלמים מינימום 20 לירות לחודש עבור
 חדר של שתי מיטות. במחנה אלנבי גרים בכל חדר 3 סטודנטים והקירות בין
 החדרים הם מצלוטכס, כך שהרעש מהדורים שכנים מקשה על הלימודים. בסיכונים
 אחרים גרים בחדר אחד 5 סטודנטים. הסיכונים הם מלאים ובינת הלימודים
 הבאה נוכל להעמיד לרשות הסטודנטים החדשים רק כ-20 מקומות.

אנחנו רואים את ועדת החינוך והתרבות
 כגוף יחיד כמעט אשר יכול להציל את המצב ולפתור את בעיית שכר-הלימוד
 באיזו צורה שהיא, כדי לאפשר לסטודנטים להפסיק את שביחתם וכדי לא להביא
 את האוניברסיטה להשבתת הלימודים בועד 3 חדשים.

(נציגי הסתדרות הסטודנטים עזבו את הישיבה)

היו"ר ח. בוגר: על בעיית שכר-הלימוד בדון סחר.

דיברתי השבוע עם היושבת-ראש, חה"כ פרסיץ,
 והיא ביקשה לדחות את הקריאה שניה ושלישית בחוק חינוך חובה (הוראת-שעה)
 עד לשבוע הבא. סר החינוך הסכים לזה בתחילה, אולם היום הוא שבה למזכירות
 הכנסת וביקש להעמיד חוק זה על סדר-יומם של הכנסת עוד היום. על כן יובא
 החוק לקריאה שניה ושלישית היום, בישיבת אחר-הצהרים.

בתקבלה בוועדה פנייתה של ועדת הכנסת אשר
 העבירה אלינו את בקשתו של חה"כ וילנר לרשום לו הסתייגות לחוק לימוד
 חובה (הוראת-שעה). חה"כ וילנר פנה בענין זה לוועדת הכנסת, אולם ועדת הכנסת
 החליטה, כי ועדת החינוך והתרבות היא אשר צריכה להכריע בענין זה.

ה ח ל ט ה

הצעת חה"כ ברמן לאפשר לחה"כ וילנר להופיע סחר
 בפני ועדת החינוך והתרבות כדי לבטל את הסתייגותו
 לחוק חינוך חובה (הוראת-שעה) - לא נתקבלה.

הצעת חה"כ ארט ורזיאל-נאור להענות לבקשת חה"כ וילנר
 לצרף את שמו להסתייגות שהוגשה לחוק חינוך חובה (הוראת
 שעה) על-ידי חה"כ ברמן - נתקבלה

הישיבה נועלה בשעה 13.15.